

Beredskapsplan – tiltak for å lette tilhøva for villreinen i vintrar med særleg vanskelege beitetilhøve

Setesdal Ryfylke villreinområde
Setesdal Austhei villreinområde

V1, 31.01.2023

1. Bakgrunn

Vinteren 2020 var særleg krevjande for villreinen i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei. Mildversperiodar med påfølgjande kulde gjorde at mykje av beitene i høgheia isa ned. Fleire stader trakk villreinen ut på kantane og til lågareliggjande område (randområde) for å finne alternative beite. I fleire kommunar opplevde ein at villreinen nytta område han ikkje hadde vore på mange år, og gjerne område heilt ned til støylar og hyttefelt. Mykje menneskeleg aktivitet og ferdsel finn stad nettopp i randområda og slike vintrar er det særleg potensiale for konflikt.

Fleire tiltak vart sett i verk for å sikre at villreinen fekk beite i fred. Til dømes var nokre turisthytter og utleiehytter stengd for booking, kvisting av turistløyper og forsyning til hytter vart utsett, preparering av skiløyper og brøyting av vegar vart mellombels stoppa og ekstraordinær bandtvang vart innført i nokre kommunar. Tiltaka vart delvis koordinert av forvaltningssekretariatet for SVR. Fleire tiltak vart iverksett etter eget initiativ frå kommunane.

Røynsla frå vinteren 2020 synte behov for ei betre samordning og konsekvent handling slik at ein er betre førebudd for tilsvarande vintrar. 27.10.2020 vart det halden eit møte i Valle om problemstillinga. I møtet deltok kommunar, villreinemnd, løypeselskap, kraftselskap, turistforeininga, verneområdeforvaltninga samt representantar frå Statsforvaltaren og fylkeskommunen. Ei arbeidsgruppe fekk i oppdrag å lage utkast til ein beredskapsplan slik at tiltak ligg klare når tilsvarande beitesituasjon oppstår seinare. Deltakarar i arbeidsgruppa var representantar frå villreinlaga, villreinemnda, forvaltningssekretariatet for SVR, Statsforvaltaren i Agder, turistforeininga og Agder fylkeskommune.

Hausten 2022 sende villreinemnda forslaget til beredskapsplan ut på høyring til aktuelle partar. Etter vidare arbeid er endeleg plan vedteke av arbeidsutvalet i Villreinemnda.

2. Status for beredskapsplanen og tilhøvet til anna lovverk og planverk

Tiltak i planen er basert på friviljugheit hjå aktørane som skal iverksett tiltaka. Venteleg vil det bli god oppslutnad for desse når tiltaka er kjende, koordinerte og vel grunnjevne. Skal tiltaka ha ønskja verknad er det og vesentleg at alle aktørar bidreg på sine område.

Det må strekast under at uavhengig av beredskapsplanen har kommunane som viltmyndigheit eit sjølvstendig ansvar for å sette i verk tiltak når situasjonen for viltet er særleg vanskeleg. Særleg aktuelt her er innføring av ekstraordinær bandtvang etter *hundeloven* § 6 bokstav f. Etter *forskrift om bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag* § 3 siste ledd ref. § 2 tredje ledd, kan statsforvaltaren avgrense eller forby køyring i særleg sårbare område.

Dei siste åra har det vore sett søkeljos på behovet for å styre og kanalisere ferdselen i villreinfjellet. Fleire kommunar har utarbeida eigne planar for å få til dette og med føringar for korleis ein skal drifte løypenettet i normalår. Beredskapsplanen har fokus på ekstraordinære tiltak i dei særleg vanskelege vintrane.

Målgruppa for beredskapsplanen er aktørar med mykje aktivitet i fjellet gjennom vinteren. Desse er lista opp i oversikten i vedlegg 1.

3. Når har vi ein situasjon med særleg vanskelege beitetilhøve

Skal beredskapsplanen gi mening må det beskrivast korleis ein skal skilje normalåra frå de ekstraordinære åra. Sagt med andre ord; kva skal til for at tiltak vert sett i verk.

Setesdal Ryfylke villreinområde, og delvis Setesdal Austhei villreinområda, er kjenneteikna ved at dei meir enn dei fleste andre villreinområde har stor grad av oseanisk påverknad. Konsekvensane av dette er tidvis store snømengder særleg i dei vestlege delane. Temperaturen kan ofte skifte over/under frysepunkt og ising av noko omfang kan førekomme i avgrensa delar av heia. Det er også relativt avgrensa med typiske vinterbeite i form av større samanhengande lavmatter, og villreinen nyttar ofte alternative beiter i bjørkebeltet lågare i terrenget. Enkelt sagt er det normalt at villreinen i våre område har det vanskeleg gjennom vinteren og tidvis trekk ned i lågareliggjande område. Særleg vanskelege beitetilhøve må såleis vera berekna på dei åra der ekstraordinære tilhøve slår inn og over store område samstundes. Ei beskriving av dette er gjort nedanfor. Det er ikkje mogleg å basere dette utelukkande på eit sett målbare parameterar. Det vil difor ligge ein stor grad av skjønn i vurderinga.

Ein situasjon der vinterbeitene isar ned vil som regel utvikle seg over tid når vær og temperatur ligg til rette for det. Det er difor vesentleg at utviklinga i beitesituasjonen vert overvaka. Dette gir også aktørane moglegheit til førebu tiltak ei viss tid i forkant. Det er særleg viktig at alle aktørar som legg til rette for ferdsel i villrein fjellet med å kviste skiløyper (turistforeining/løypeselskap/kommunar) har fokus på beitesituasjonen før dei startar kvistinga.

Generelt og uavhengig om det er ekstraordinære vintrar, må alle aktørar i villrein fjellet ha eit siktemål om å tilpasse vinterferdsel i høve til kor villreinen er.

Vurdering av tilhøva

Ising

Regnvær med påfølgjande kulde, ofte på lite eller inga snødekke, dannar eit ispanser som gjer lav og kortare beiteplanter utilgjengeleg for villreinen. Islaget kan ofte vera fleire centimetre tjukt. Tilhøva opptrer over store areal i dei sentrale vinterbeiteområda slik at dyra må trekke lengre enn normalt for å finne tilgjengeleg beite.

Kart over vinterbeiteområde ligg som vedlegg 2 og 3. Kjelda er kartgrunnlag for delnorm 3, kvalitetsnorm for villrein (2022).

Store snømengder evt. i kombinasjon med ising

Villreinen vil sjølv med store snømengder som oftast kunne grave seg ned gjennom snødekket så lenge dette ikkje er for fast og med islag mellom sjikta. I høgheia vil ofte rabbane blåse bare eller ha eit tynnare snødekke. Ekstraordinære tilhøve som følgje av mykje snø oppstår når det på det jamne ligg over meir enn 1,5 meter snø i dei sentrale vinterbeiteområda og det er få/inga bare rabbar. Tilhøva kan oppstå i kombinasjon med ising.

Unormal trekkaktivitet

Villreinen eller sleper observerast i noko omfang ut på kantane og ned i lågareliggjande område i bjørkebeltet. Ofte nærmare bebyggelse og utfartsområde enn normalt. Meldingar kjem ofte inn frå hyttefolk og andre brukarar av heia. Situasjonen er ein indikasjon på lite tilgjengeleg beite i høgheia.

Dårleg sommarbeite

I all hovudsak er det seint sommar/tidleg haust simlene har moglegheit til å legge seg opp reservar som skal berge dei og fosteret gjennom vinteren. Særs tørr sommar eller særs sein snøsmelting kan gjere mengde og næringsinnhaldet i beiteplantane dårlegare. I slike situasjonar må ein vera særleg merksam på beitetilhøva påfølgjande vinter. Om simlene går inn i vinteren med særleg dårleg kondisjon bør terskelen før å innføre tiltak gjennom vinteren vera lågare.

4. Ansvar for overvaking, vurdering , avgjersle og informasjon

1. Overvaking av situasjonen – Statens naturoppsyn (SNO)

SNO har ansvaret for dette. Dei er mykje i felt i si dagelege verksemd og har såleis gode føresetnadar til å følgje med på beitesituasjonen. SNO vidaresender informasjonen til Villreinnemnda for Setesdalsområdet.

Andre aktørar eller privatpersonar med aktivitet i heia, vert oppmoda om sende relevant informasjon knytt til beitesituasjonen til villreinnemnda. Dette gjeld til dømes kraftselskap, nettselskap, løypeselskap, turistforeininga og Statskog. I tillegg kommunane om dei får inn slik informasjon.

2. Innsamling, systematisering og tolking av observasjonar – Villreinnemnda for Setesdalsområdet

Villreinnemnda famnar både villreinområda og areal både utanfor og innanfor verna område. Observasjonar ref. pkt. 1 meldast til villreinnemnda.

For vurdering og tolking av observasjonar skal villreinnemnda ha dialog med SNO, villreinlag og forvaltningssekretariatet SVR, samt andre relevante aktørar sett i forhold til geografi og potensielle tiltak. Villreinnemnda tar så avgjersle om det skal tilrådest å sette i verk tiltak i tråd med beredskapsplanen, inkludert kva område det skal gjelde for og kor lenge.

3. Informasjon ut til aktørane

Villreinnemnda sender ut informasjon om tiltak på e-post til aktørane nemnd i vedlegg 1. Pressemelding sendast relevant media.

4. Iverksetting av tiltak og informasjon til brukarar av heia

Aktørane har sjølv ansvaret for å sette i verk tiltak etter oversikten gjeven i kap. 5. nedanfor. Aktørane melder inn til villreinnemnda kva tiltak dei iverksett.

Aktørane nyttar sine kanalar (nettsider, sosiale media osv) til å formidla informasjon om tiltak og grunngivinga for dette til brukarane av heia.

5. Oppfølging og evaluering

Etter sesongar det er gjennomført tiltak kallar villreinnemnd inn aktørane til møte innan 1. juni mens ein framleis har sesongen friskt i minne. Tema i eit slik møte vil vera:

- Kva tiltak vart gjort?
- Kva fungerte bra/dårleg
- Kva bør endrast?
- Veit vi noko om korleis reinen responderte?

5. Aktørar og aktuelle tiltak

Oversikt i tabell nedanfor syner kva tiltak som er aktuelle å innføre og kven som har ansvar for å gjere det.

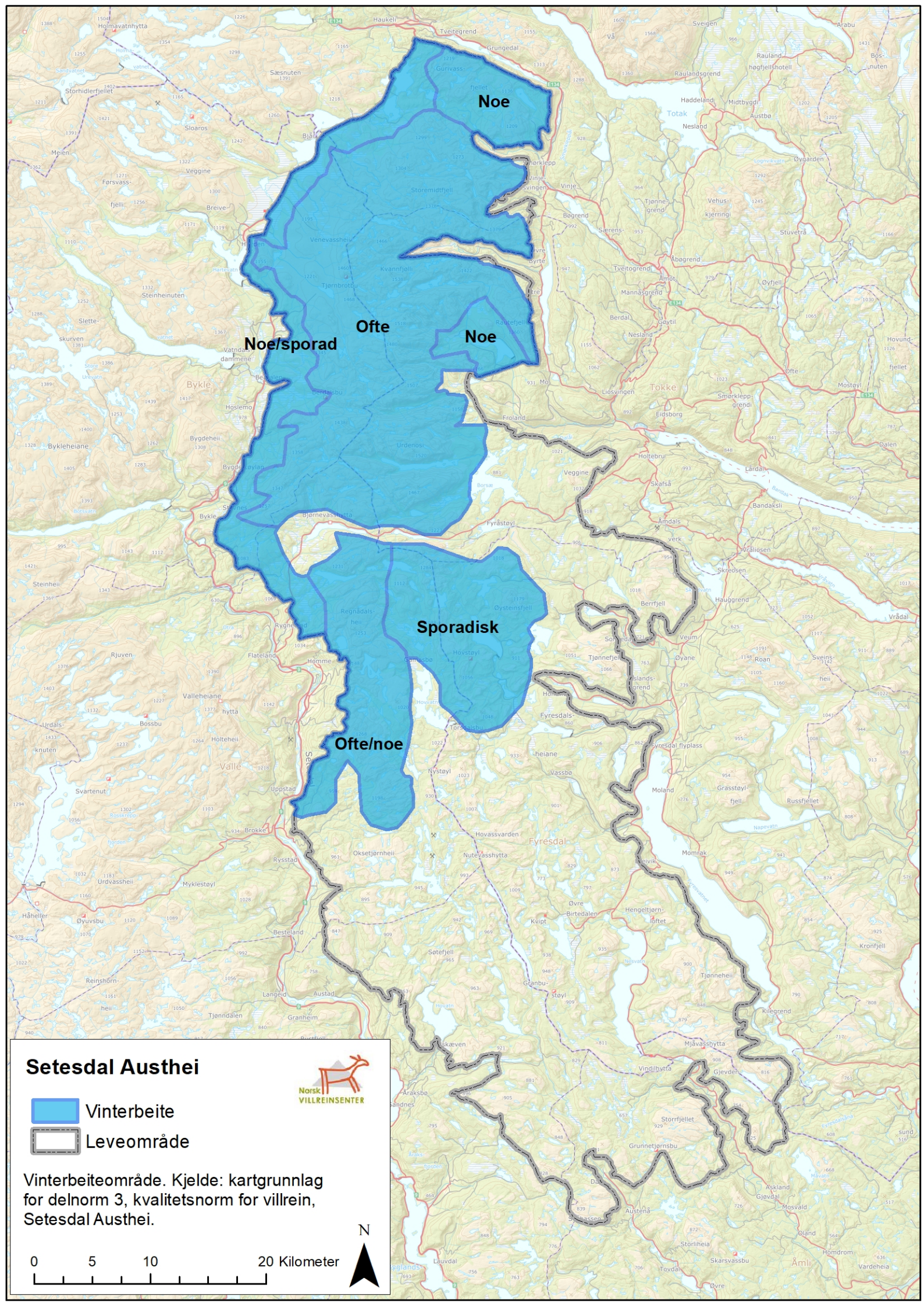
Vedlegg

1. Kontaktinformasjon til aktører i heia
2. Kart over vinterbeiteområde Setesdal Ryfylke
3. Kart over vinterbeiteområde Setesdal Austhei
4. Mal for innføring av ekstraordinær bandtvang – dømme frå Suldal kommune
5. Mal for informasjonsplakat i felt

Vedlegg 1. Kontaktinformasjon til aktørane i beredskapsplanen

Aktør	Kontaktperson og e-post
Offentlege instansar	
Statsforvalteren i Agder	Per Kjetil Omholt: fmavpko@statsforvalteren.no
Statsforvalteren i Rogaland	sfropost@statsforvalteren.no
Statsforvalteren i Vestfold og Telemark	sfvtpost@statsforvalteren.no
Forvaltningssekretariatet for SVR	Jørn Haug: fmavjth@statsforvalteren.no
Bygland kommune	Inge Olav Fjalestad: inge.olav.fjalestad@bygland.kommune.no
Åmli kommune	Helge Sines: helge.sines@amli.kommune.no
Fyresdal kommune	Aslak Momrak Haugan: aslak.momrak.haugan@fyresdal.kommune.no
Tokke kommune	Per Wraa: per.wraa@tokke.kommune.no
Valle kommune	Kristin Furuløkken: kristin.furulokken@valle.kommune.no
Vinje kommune	Lasse Mathisen: lasse.mathisen@vinje.kommune.no
Bykle kommune	Sigrid Bjørgum: sigrid.bjorgom@bykle.kommune.no
Suldal kommune	Turi Ottersland Tjostheim: turi.ottersland.tjostheim@suldal.kommune.no
Hjelmeland kommune	Torborg Kleppa: torborg.kleppa@hjelmeland.kommune.no
Sandnes kommune	Audun Laugaland: audun.laugaland@sandnes.kommune.no
Gjesdal kommune	Gudrun Kristensen: gudrun.kristensen@gjesdal.kommune.no
Sirdal kommune	Sven Sandvik: sven.sandvik@sirdal.kommune.no
Ullensvang kommune	Rolf Erling Loe: rolf.erling.loe@ullensvang.kommune.no
Kvinesdal kommune	Edgar Vegge: edgar.vegge@kvinesdal.kommune.no
Åseral kommune	Øyvin Moltumyr: oyvin.moltumyr@aseral.kommune.no
Hægebostad kommune	John Ivar Bjelland: john-ivar.bjelland@haegebostad.kommune.no
SNO i Bykle	v/ Guro Sødergren
SNO i Hægebostad	Jon Erling Skåtan: jon.erling.skatan@miljodir.no
Villreinemnda for Setesdalsområdet	Jarle Lunde: jarle.lunde@suldal.kommune.no
Agder fylkeskommune (høyringsinstans)	postmottak@agderfk.no
Rogaland Fylkeskommune (høyringsinstans)	firmapost@rogfk.no
Vestfold og Telemark fylkeskommune (høyringsinstans)	post@vtfk.no
Vestland Fylkeskommune	
Forsvaret	Thomas Vikeså: tviksesail.no
Forsvarsbygg	servicesenter@forsvarsbygg.no
Løypeselskap	
Gullingen i Suldal (Løypekjøraren på Gullingen)	Gull-spor v/Bjørn Egil Nerheim: nerheim@gull-spor.no
Knaben i Kvinesdal	Erling Lende: erling.lende@halliburton.com
Sirdal	Linda Eikeland: post@sirdalsloyper.no
Ljosland i Åseral	Gunvor Ljosland: gunvor@ljolandinfo.no
Bortelid i Åseral	Trond Egil Åknes: bu@bortelid.no
Hovden i Bykle	Hovden løypekjøring v/Torvald Gautland: torvald@badeland.no
Brokke i Valle	Merete Austad: post@brokke.com
Bjørnevatn i Valle	Karl Sigurd Fredriksen: karlfredrix@gmail.com
Vågslid i Vinje	Vågslid løypelag v/ Willie Wågen
Regulantar (kraftselskap)	
Sira – Kvina kraftselskap	Per Øyvind Grimsby: peroyvind.grimsby@sirakvina.no
Lyse energi	Trond Erik Børresen: TrondErik.Borresen@lyse.no
Statkraft	Bjørn Sandvik: bjorn.sandvik@statkraft.com
Hydro	Agnes Oppistov Lykkebø: agnes.oppistov.lykkebo@hydro.com
Agder Energi vannkraft AS	Sigmund A. Trydal: sigmund.a.trydal@ae.no
Nettselskap	
Statnett	Tom Steinar Nerheim: tom.narheim@statnett.no

Fjellstyre	
Bykle fjellstyre	Jan D. Dalen: jan.d.dalen@istorm.no
Hjelmeland fjellstyre	Magnar Viga: magnar.viga@mowi.com
Suldal fjellstyre	Kristian Steine: kristian.steine@statkraft.no
Røldal fjellstyre	roldal@fjellstyrene.no
Fjellredningsgrupper	
Sandnes Røde Kors	Rune Larsen: rune.larsen.02@rodekors.org
Speidernes beredskapsgruppe	Ivar Anton Nøttestad: ivar.nottestad@speiding.no
Øvre Sirdal leitegruppe	Arvid Tjørhom: arvid.tjorhom@gmail.com
Stavanger Røde Kors	Ludvig Sande: korpsleder@srkh.no
Andre	
Statskog	Kristian Eiken Olsen: keo@statskog.no
Stavanger turistforening	Preben Falck: preben@stf.no
DNT sør	Bjørn Andersen- Steinsland: bjorn.andersen-steinsland@dnt.no
NJFF Rogaland	Tore Gilje: rogaland@njff.no
NJFF Aust-Agder	Olav Schrøder: austagder@njff.no
NJFF Vest-Agder	Kari Røysland: vestagder@njff.no
Rogaland fuglehundklubb	Erwin Kranzmann: erwin@lyse.net
Agder fuglehundklubb	Pål Friis: paal.friis@outlook.com
Setesdal Ryfylke villreinlag	Svein Olav Stegarud: sveinos@msn.com
Setesdal Austhei villreinlag	Svein Ekre: svein.ekre@vinje.kommune.no

Setesdal Austhei

 Vinterbeite

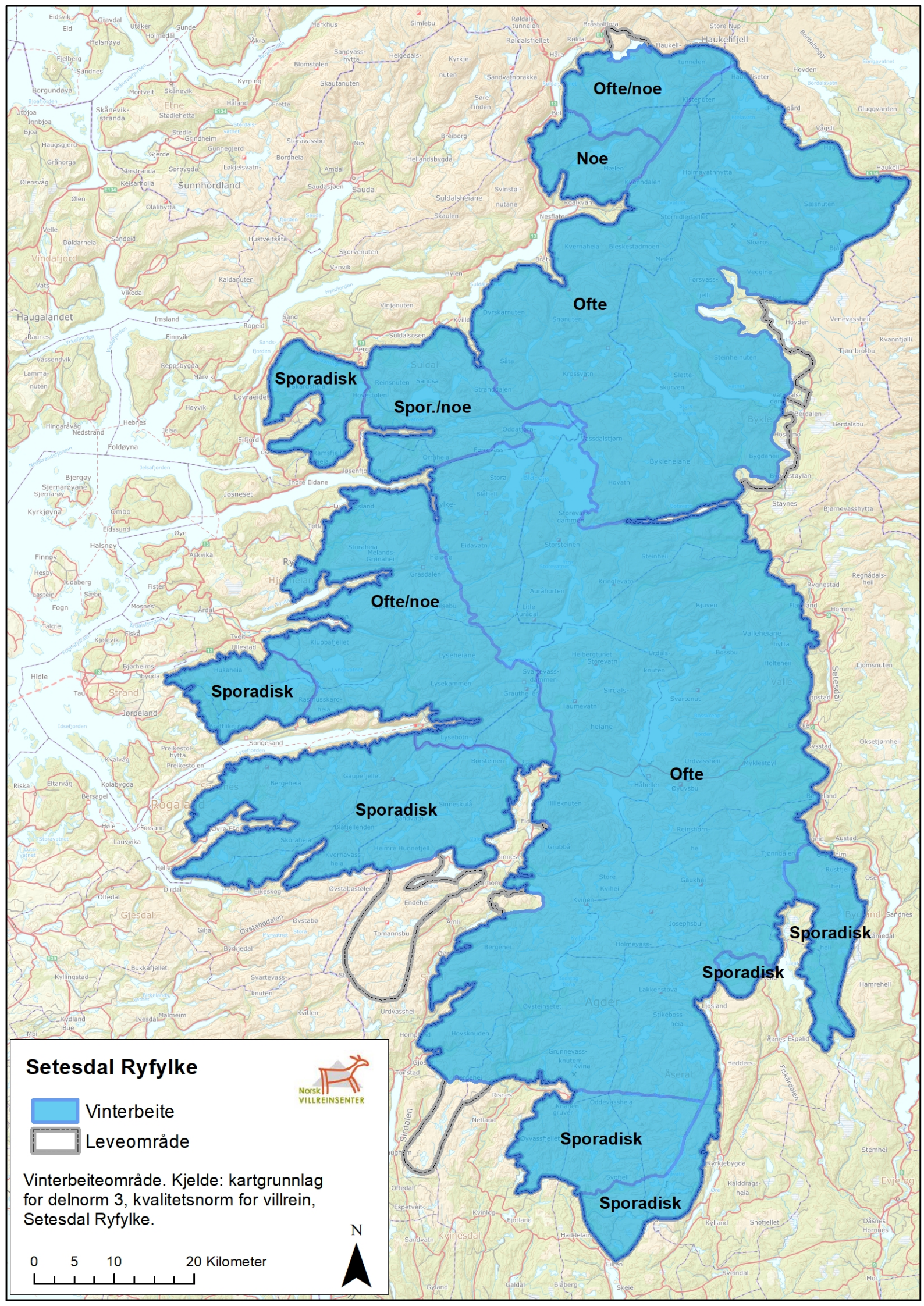
 Leveområde

Vinterbeiteområde. Kjelde: kartgrunnlag for delnorm 3, kvalitetsnorm for villrein, Setesdal Austhei.

N

0 5 10 20 Kilometer

Setesdal Ryfylke

 Vinterbeite

 Leveområde

Vinterbeiteområde. Kjelde: kartgrunnlag for delnorm 3, kvalitetsnorm for villrein, Setesdal Ryfylke.

0 5 10 20 Kilometer

Mal for sak om innføring av ekstraordinær bandtvang i kommunane

Med heimel i lov om hundehold (hundelova) av 4. juli 2003 § 6 andre ledd, bokstav f, kan kommunane innføre ekstraordinær bandtvang. Dette «*under ekstraordinære forhold som gjør båndtvang påkrevd for å beskytte viltet*».

Under er døme frå Suldal kommune om innføring av ekstraordinær bandtvang. Denne kan nyttast som ein mal. Saka blei kunngjort på lovdata og i lokalpressa. Artikkel blei publisert på kommunen si nettside (sjå under) og på Facebook.

Viktige punkt

- Kommunen utarbeider eit vedtaksdokument som inneheld forskrifta. I dei fleste kommunane vil det truleg vere mogleg med eit delegert vedtak i aktuell sak (sjekk eiga delegeringsreglement).
- Normalt må forslag til ny forskrift på høyring, men forvaltningslova § 37 fjerde ledd seier at høyring kan unnlatast når den: b) *kan vanskeliggjøre gjennomføring av forskriften eller svekke dens effektivitet.*
- Det er viktig at ein i forskrifta presiserer kva areal, samt kva tidsperiode forskrifta gjeld for. Generelt bør ein sette sluttdato til 1. april. Frå denne datoen gjeld generell bandtvang. Dersom behovet for ekstraordinær bandtvang fell bort før dette, bør ein oppheve forskrifta. Det gjer ein på same måte som ved fastsetting.
- Forskrifta skal kunngjerast på Lovdata. Dette gjer ein ved å fylle ut eit skjema, leggje ved kunngjeringsmanuskriptet og sende til Lovtidendredaksjonen, avdeling 2. [Sjå meir og skjema på lovdata.no.](#)
- Kopi av forskrifta sendast til Statsforvaltar, Statens naturoppsyn, Politiet, Villreinnemnda for Setesdalsområdet
- Forskrift må gjerast kjent gjennom lokal presse, internett og sosiale media. Her bør ein forklare kvifor ein innfører forskrifta.
- Meir info: Miljødirektoratet har laga ein vegleiar for korleis ein fastsette lokal forskrift. <https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/rad-til-saksbehandleren/fastsette-lokal-forskrift/>

SULDAL KOMMUNE

Delegert sak

Arkiv	Sakshandsamar	Arkivsak/j.post
K2 - K40	Jarle Lunde	20/53 2020002187

Saksnr	Utval	Møtedato
028/20	Utval for landbruk, miljø og teknikk (LMT-utvalet)	

Forskrift om ekstraordinær bandtvang for hund i Suldal kommune

Dokumentliste

Fakta

Det vert rapportert om ekstremt isete beiteforhold i høgjellet i Setesdal Ryfylke villreinområde. Villreinen finn ikkje mat der dei pleier og trekker derfor ned i lågareliggande terreng der dei normalt ikkje ferdast. Dette gjeld mellom anna i Suldal kommune der villreinen no er observert fleire stader ned i fjellbjørkeskogen. Ein kan forvente at dyra er svekka og sårbare for forstyrringar. Om dei vert jaga eller på andre måtar forstyrra, vil dei bruke verdifull energi på flukt. Hundar kan bevege seg raskt over store områder og gi stor forstyrring.

Med bakgrunn i dette blir det innført ekstraordinær bandtvang for hund i delar av Suldal kommune.

Lover, føresegner, rundskriv

Lov om hundehold (hundeloven)

Vurdering og konklusjon

Prinsippa i naturmangfaldlova §§ 8–12 er lagt til grunn som retningslinjer for avgjersla. Kommunen viser i den samanheng særleg til føre-var-prinsippet i naturmangfaldlova § 9 der det står at mangel på kunnskap ikkje skal brukast som argument for å utsette eller unnlata å treffe forvaltningstiltak når det føreligg risiko for alvorleg eller irreversibel skade på naturmangfald. Samanstilt med føreliggjande kunnskap om beitesituasjonen, sårbarheita til dyra og skadepotensialet til lause hundar, er dei villreinobservasjonane kommunen har fått kjennskap til vurdert som tilstrekkelige til å oppfylle krava til kunnskap i naturmangfaldlova § 12.

Vedtak

Med heimel i lov om hundehold (hundeloven) av 4. juli 2003 § 6 andre ledd, bokstav f, har Suldal kommune 14. januar 2020 fastsett følgjande forskrift:

§ 1. Det vert innført ekstraordinær bandtvang i Suldal kommune sin del av Setedal Ryfylke villreinområde. Område gjeld ikkje sør for skiløypa Mosvatnet- Breiastølsdalen-Sandsavatnet. Hensikta er å beskytte villrein som er i ein sårbar situasjon grunna ekstremt isete beiteforhold.

§ 2. Hundar skal haldast i band, eller vera forsvarlig innestengt eller inngjerda.

§ 3. Forskrifta trer i kraft straks og er gjeldande fram til 1. april. Suldal kommune vil oppeve bandtvangen straks tilhøva tilseier det.

§ 4. Forskrifta kan klagast inn for Fylkesmannen i Rogaland

Innføring av ekstraordinær bandtvang

Korona >

Lytt til teksten

Suldal kommune har i dag innført ekstraordinær bandtvang i Suldal kommune sin del av Setesdal Ryfylke villreinområde. Dette av omsyn til villrein. Ein vil førebels også vente med å brøyte vegen frå Vetrhus til Moskar av same grunn.

Det vert rapportert om ekstremt isete beiteforhold i høgjellet i Setesdal Ryfylke villreinområde. Villreinen finn ikkje mat der dei pleier og trekker derfor ned i lågareliggande terreng der dei normalt ikkje ferdast. Dette gjeld mellom anna i Suldal kommune der villreinen no er observert fleire stader ned i fjellbjørkeskogen. Ein kan forvente at dyra er svekka og sårbare for forstyringar. Om dei vert jaga eller på andre måtar forstyrta, vil dei bruke verdifull energi på flukt. Hundar kan bevege seg raskt over store områder og gi stor forstyring.

Med bakgrunn i dette blir det innført ekstraordinær bandtvang for hund. Område gjeld ikkje sør for skiløypa Mosvatnet- Breiastølsdalen-Sandsavatnet.

Kommunen ber deg vise særlig omsyn når du ferdast i fjellet. Om du treff på villrein er det viktig at du held deg på lang avstand og held deg rolig slik at dyra får høve til å fare vidare i sitt tempo. Kommunen vonar folk har forståing for den ekstraordinære situasjonen for villreinen.

LMT-utvalet har vedteke at ein frå og med 2020 skal brøyte vegen Vetrhus til Moskar til vinterferien. Ein ser det no naudsynt å vente med å brøyte før det er avklart i forhold til villrein.

>> [Forskrift om ekstraordinær bandtvang for hund i S\(1\) \(PDF, 207 kB\)](#)

Tekst på plakat som vert sett ut i felt:

VIS OMSYN – VANSKELIG BEITESITUASJON FOR VILLREIN

Preparering av skiløype inn til er mellombels stansa. Vinteren i år er særskilt krevjande for villreinen. Mildver med påfølgjande kulde har gjort at reinen har vanskeleg med å finne gode beiter. Det er då særleg viktig at den får ro. Inntil vidare vert ikkje løype inn tilpreparert.

For meir informasjon sjå:

www.svr.no

+ aktuelle kommune?